

na jako kratkem opazovanju kometa v prvih dneh septembra in v prvih dneh novembra. Sedaj je mogoče opazovati daljši del elipse, ki jo preteče komet, in je mogoče z večjo gotovostjo izračunati, kako pojde naprej.

Državne ustanove za obiskovalce c. kr. umetno-obrtno strokovne šole v Ljubljani. Na tem zavodu je razpisanih za prihodnje šolsko leto 1910/11 več državnih ustanov po 20—40 kron na mesec. Ustanove so v prvi vrsti namenjene stavbnim obrtnikom (zidarjem, kamnosekom in tesarjem), ki hočejo obiskovati dotične triletno kurze, potem pa tudi mizarjem in podobarjem, ki so namenjeni vstopiti v oddelek za pohištveno in stavbno mizarstvo, oziroma za leseno in kamneno podobarstvo. Prednost pri oddaji ustanov imajo prosilci, ki so izučeni v eni izmed navedenih obrti in so dovršili obrtno-nadaljevalno šolo. Nekolkovane prošnje, opremljene s krstnim in domovinskim listom, z učenim, oziroma dalavskim izprijevalom, s šolskimi izprijevali in z ubožnim listom, je vložiti do 10. junija t. l. pri ravnateljstvu c. kr. umetno-obrtno šole v Ljubljani.

V proslavo tridesetletnice obstoja Schulvereina prireda letos v Gradcu velike slavnosti o priliki slavnostnega zborovanja. Razni odbori in odseki so že marljivo na delu. Na čelu častnega slavnostnega odbora sta štajerski deželni glavar grof E. Attems in grofica Attemsowa. Najvišji dostojanstveniki in najplivnejši možje v Gradcu so v odsekih, torej je uspeh že naprej zagotovljen.

Šolsko zdravstvo.

O boleznih in denarju, ki ga požro.

Že v otroški dobi človeka lahko opazamo, kako razdirajo različne bolezni, zlasti nalezljive, življenske razmere poedincev in cele javnosti; če zbolijo otroci, ki je nalezil v šoli, difterijo, koze, osepnice, oslovski kašelj, je posledica temu prav vselej cela vrsta težkoč in zaprek v medsebojnih stikih doma in šole. Treba pomisliti, da nastaja vselej pred vzplamtanjem podobnih bolezni takozvani inkubačni štadij; to se pravi, da razvijajo snovi, ki porajajo bolezen, kali nalezljivosti svoje škodljivo delo v človeškem telesu vselej gotovo dobo pred tem, preden so se pojavili vidnejši znaki, našemu očesu in našim smislom sploh dostopni (mrzlica, lisaji i. t. d.). Iz omenjenega izvira, da morejo nalezljivi zdravi otroci od bolnih v šoli že v času ko niti ne slutimo, da gre sploh za kakšno bolezen.

Da, primorani smo lahko celo, da zapremo za gotovo dobo cele razrede in šole, kadar postaja značaj te ali one iz imenovanih bolezni nevarnejši.

Če že govorimo o šoli, ne smemo podcenjevati tudi nevarnosti, ki preti v slučaju, da poučuje v šoli bolan učitelj; tako n. pr. postane lahko jetičen učitelj vir nalezljivosti za otroke, ki se sploh že po svoji rahli konstituciji nagibljejo k raznoterim nalezljivim boleznim. — Obedve stranki, učitelj prav tako kakor učenci, zahtevata lahko polnim pravom, da se njihovo zdravje ne sme brez vse potrebe izpostavljati možni infekciji: zrak v učilnicah mora biti vselej po možnosti najčistejši, prah treba z največjo skrbnostjo in previdnostjo odstranjevati (izključno le mokrim potom) in za dovoljne presledke k potrebnemu oddihu je treba, da je bogato preskrbljeno.

Podobne razmere kakor v šoli vladajo z ozirom na razne bolezni tudi v trgovinah, raznih zavodih, pisarnicah in tvornicah.

Dogaja se čisto, da uslužbeni možje, očetje, so li oboleli, ne poiščejo takoj zdravniške pomoči in tudi ne ostajajo doma, ker bolezni podrejenega uradnika, delavca delodajalec ne gleda drugače kakor s pisanim očesom. Zaradi tega je pač običajno, da n. pr. jetičen delavec ali uradnik ne posveča svoji bolezni te oskrbe in vseh ozirov, ki jih ta bolezen zahteva, tako da se prav lahko zgodi, da nakazi svoje tovariše, uslužbene v istih prostorih.

Navadno smatramo vojno za stvar, žalostnejšo nego vse drugo; toda žrtve, ki jih zahtevajo vojne, so neznatne napram škodam, ki jih zakrivate nalezljive bolezni. Preden so izšli strožji predpisi o cepljenju koz (tedaj pred letom 1890.) je umiralo na Češkem vsako leto 600—800 oseb (od vsakega milijona prebivalstva) za kozami; preden so uvedli zdravilni serum, je podleglo istotam difteriji vsako leto 1230—1360 otrok (na 1 milijon prebivalstva). — Druga metla med nalezljivimi boleznimi je tifus. Praga s svojimi predmestji izkazuje vsako leto povprečno 700 na tifusu obolelih; od teh umre najmanj 80 oseb.

Na tifusu oboleli so običajno preko 6 tednov za vsako delo nezmožni. Računamo li 50 dni za bolezen vsakega, tedaj traja delo nezmožnost 35.000 dni, in računamo dalje izgubo zasluzka povprečno 2 K na dan (kakor to delajo pri bolniških blagajnicah), prvožročna edino le ta bolezen sama 70.000 K škode, kar pomenja obresti od glavnice: 1.750.000 K! Evo gotovo izgube, ki je posledica razširjanja nalezljivih bolezni; in pri vsem tem nismo vračunali niti izdatkov za zdravnika, lečila, se nismo ozirali na bolesi in težkoče v bolezni, na prikrasjanje rodovine in na izgubo toliko življenj v najlepših letih!

Poznamo pa tudi bolezni, ki ne izkazujejo nikakršne (ali vsaj skoro nikakršne!) umrljivosti in vendar nikakor ne smemo prezreti socialnega pomena teh bolezni. V mislih imamo takozvane venerične bolezni (syphilis in kapavka). Ne samo to, da je za čas trajanja teh bolezni bistveno zmanjšana možnost zasluzka, da rastejo izdatki za zdravnika, lečila in druge zdravilne potrebščine, (marveč najžalostnejše je še to, da se ogromno število mladih ljudi potisne zaradi teh bolezni za vselej iz vevetoka življenja v stran, da je obsojeno na dolgoletno sebezatajevanje premagovanje, na žalostno vegetiranje, ako ne celo na predčasno smrt. Koliko vidimo dan na dan zgledov, koliko uničenih eksistenc, ki jih vleče za sabo prenaplajena razmišljenost v trenutku razbrzdanih strasti! Koliko mladih ženah usiha predčasno, koliko detet zagleda svet — na čelu vžgano znamenje očetove infekcije — koliko teh otrok zaradi tega predčasno umira ali po dolga leta žalostno životari in hira.

Venerične bolezni se vedno bolj gnezdiijo v rodovine, v katerih ubijajo ne le sreče in rodovinskega miru, marveč stresajo temelje moralnih in materialnih razmer človeštva sploh.

Ta trditve je že davno znana za syphilis; o kapavki se je sodilo površnejše, dasiravno s stališča socialne politike nadkrijuje kapavka pomen syphilitičnih bolezni zaradi dejstva, da ne omeji le poedincev in deložmožnosti, marveč da se zlasti pri ženah grozovito hitro razširja naokrog tja do trebušnice. Ta vlekoči se, zanetljivi postop kapavke v rodilih in trebušnih organih žene shujša pri najmanjši dani mu priliki, polaga bolnico zopet in zopet na posteljo, ne uniči je morda popolnoma in takoj, marveč lomi in zmanjšuje deložmožnost silo. Kaj naj počne v takih slučajih zlasti žena, ki nosi na svojih ramenih težo onega gospodinjstva, in kaj žena delavka, ki se mora boriti za življenje s težkim delom svojih rok?!

Na Pruskem so sestavili približne statistike o tem, koliko denarja se je izdalo za zdravljenje glavnih bolezni (izdatki za zdravljenje, izguba zasluzka itd.) v primeri z drugimi nalezljivimi boleznimi. Tako so objavili, da se je n. pr. zaradi trebušnega tifusa izdalo iz narodnega imetja vsak dan približno 22.000 mark, kar pomenja za leto okroglo vsoto 8 milijonov mark; nasprotno pa so povzročile venerične bolezni vsak dan približno 25.000 mark izgube, ali krog 90 milijonov mark na leto. Docela upravičen pristavljamo temu Töply, da se morejo primerjati te ogromne narodnogospodarske izgube, zadane državi po veneričnih boleznih, popolnoma izgubam, ki zadenejo državo v vojni.

Podobne strahovite vsote zahteva drug sovražnik človeštva — tuberkuloza. O socialnem in narodnogospodarskem pomenu te nalezljive bolezni nekoliko številk v premišljevanje! V letu 1905. je umrlo v Pragi na tuberkulozi 1670 ljudi. To število pomenja 24,74% — tedaj celo četrtino! — vseh smrti; umrljivost po tuberkulozi je več kakor desetkrat večja kakor umrljivost po vseh ostalih nalezljivih boleznih skupaj (0,34%); tekom deset let je podleglo v Pragi raznim nalezljivim boleznim (difterija, tifus, škrlatinka itd.) 4449 ljudi, v istem času pa je zahtevala tuberkuloza sama preko 13.000 žrtev! Zdravljenje jetičnih ljudi v čeških bolnišnicah je zahtevalo za eno samo leto 1/4 milijona K stroškov! Te izdatke pač najbolj občuti važen faktor v naši socialnozdravotni upravi — bolniške blagajnice. Iz zdravniškega referata dvornega svetnika dr. Pelca razvidimo, da izkazujejo bolniške blagajnice na Češkem ob letnem zaključku okroglo 9000 jetičnih 439 862 bolniškimi dnevi; ako računamo le 2 K za osebo na dan, je zdravljenje jetičnih članov stalo češke bolniške blagajnice na leto več kakor 800.000 K!

Morda ni človeka, na katerega bi večkrat nenadomestne praznote, ki jih v rodovinah prvožročna kruta smrt, ne napravljale globokega vtiska, ki ga ne presune jok vdov in zapuščenih sirot — in vendar najdemo vselej in povsod dosti in dosti ljudi (poedincev in celih korporacij občinskih uradov itd.), nasvetom in migljajem, smerečim na izboljšanje celotnih razmer tičečih se zdravja občanstva in poedincev; postavljajo se na stališče, da treba vse to odklanjati — večinoma iz bojazni, da so vsi koraki, ki jih treba storiti za izboljšanje javnih zdravniških razmer, spojeni s gotovimi izdatki! Dobro je take zaslepljenice poučiti s suhimimi številkami o vsotah, ki jih razne bolezni vsako leto sploh pogoltnejo, pogoltnejo zlasti nalezljive bolezni.

Potem morda vendarle pripozna tudi največji sovražnik modernih sanitarnih stremeljenj, da ni umestnejše in pametnejše vložene glavnice kakor denar, ki se vložijo za pravočasno preganjanje in zatiranje raznih, zlasti pa nalezljivih bolezni. Boljše ogenj zažgati, ko iskra šele tli, kakor pa gasiti ga, ko so vzplapolali plameni v grozen požar! Dr. K. Buliř.

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

Iz slovanskih pokrajin.

○ **O ogrskih Slovenceh.** Znano je, da biva na Ogrskem še okrog 100.000 Slovencev, ki pa so daleč zaostali v izobrazbi za nami, posebno pa so gospodarsko odvisni od madjarov. Treba se bo tudi zanje pobrigati. Dolžnost vsakega Slovenca je, da se spomni na nje in jih podpira s tem, da daruje stare knjige, povesti itd. za nje, ki jih sam ne rabi, ogrski Slovenci pa jih bodo veselili. Darujte knjige v velikem številu, da se jih toliko nabere, da bo mogoče ustanoviti dve slov. čitalnici med Prekmurci. Ogrski Slovenci zdihujejo, da bi se radi izobraževali, a ni nikogar, ki bi se za nje zanimal. Začasno bo vodil vsa dela, ako se ustanovi čitalnica, spodaj podpisani, dokler ne bo zato domačina. Knjige sprejema vsak dan od 1.—3. popoldne Janez Štuhec, v Ljubljani, Pred škofijo št. 13.

○ **Slovansko jadransko zdravilišče.** Na otoku Malinski kvarnerskega otočja se bo uredilo moderno slovansko morško zdravilišče. To bo velikega pomena, prvič, ker bo edino slovansko in drugič — ker bo prvo. „Naša Sloga“ iz Pulja poroča, da bo za prvo silo dovolj 200.000 K glavnice. Ljubljanska kredita in Jadranska banka bosta prevzeli izdajanje delnic po 200 K. Pravila bodo v najkrajšem času predložena vladi. Malinska vsebuje vse prirodne in klimatske udobnosti. Zdravilišče je zagotovljena krasna bodočnost.

○ **Za medsebojno spoznavanje Slovanov.** Te dni je prispel v Belgrad profesor Aleksander Hrebtov iz Kijeva, ki je v Rusiji ustanovil društvo, ki bo prirejalo izlete ruskega dijaštva v jugoslovanske zemlje. Hrebtov je naznanil, da bodo letos priredili izlet na slovanski jug dijaki iz Kijeva, Kazani in Tvera. Srbska vlada je obljubila, da bo kolikor mogoče pospeševala podjetje profesorja Hrebtova. Društvo, ki ga je ustanovil prof. Hrebtov, bo posredovalo tudi pri izletih iz jugoslovanskih zemelj v Rusijo.

Razgled po šolskem svetu.

— **Ustanovitev srbskega geografskega društva.** V Belgradu so te dni ustanovili srbsko geografsko društvo. Za predsednika je bil izvoljen znani učenjak profesor belgradskega vseučilišča dr. Jovan Cvijić.

— **Konec umetniške šole v Zagrebu.** Hrvaški listi poročajo, da namerava novi naučni sekcijski načelnik dr. Amruš s koncem tekočega šolskega leta umetniško šolo v Zagrebu stalno zapreti. Šola je bila pred dvema letoma z velikimi stroški ustanovljena in se lepo razvija. Dr. Amruš jo hoče zapreti zaradi varčevanja, ki je, kakor pišejo hrvaški listi pri novem sekcijskem načelniku eden glavnih znakov njegovega delovanja.

— **Klerikalni „Schulverein“** je imel na Dunaju svoj letni občni zbor. Pismeno so pozdravili občni zbor ministri: Aehrenthal, Bieñerth, dr. Weiskirchner, Stürgkh, Wrba, Haerdtl, Pop. Ritt ter bivša ministra Gessmann in Schreiner. — Katoliški „Schulverein“ germanizuje po katoliško. Kak duh veje v vladi, izpričujejo dovolj jasno ti pismeni pozdravi ministrov!

— **Rehabilitiran „veleždajnik“.** V času protisrbske gonje je denunciral kaplan Ruk učitelja Vukšana v Pakracu, da protežira v šoli srbstvo. — Učitelj je kaplana tožil, ali obravnava se je pod Rauchom osemkrat preložila. Po petnajstih mesecih je vendar končno prišlo do obravnave in sedaj je kaplan obsojen na 14 dnevni zapor in vračilo stroškov 150 kron.

Prva češka spl. del. družba za zavarovanje v Pragi. Polno vplačana glavnica kron 2.000.000.—

Računsko poročilo za upravno leto 1909.

V sledečem podajamo obračun našega desetega poslovnega leta:

Prejemki na zavarovalnicah, pristojbinah in obrestih znašajo 1.722.818,46 K zavarovane vsote znašajo . . . 36.496.994,06 „ vsekupno imetje je naraslo na 6.847.231,33 „

Ti uspehi dokazujejo jasno, da je našel primeren odmev SLOVANSKI DELNIŠKI ZAVOD v čeških in tudi v ostalih slovanskih deželah, ki so ga doslej pogrešale.

Dokaz, da si izbirajo ravno imovitejši sloji za svoja visoka zavarovanja rajši delniški zavod te stroke, je, da znaša povprečna zavarovana vsota posameznega zavarovanca pri našem zavodu po 4.000.— kron!

V minolem letu smo dobili 3448 ponudb za 13.781.010.— kron zavarovane vsote ter za 725.— kron zavarovanih dohodkov, od katerih smo prejeli za 10.025.114.— kron zavarovane vsote ter za 725.— kron zavarovanih dohodkov in izpisali dotične zavarovalne listine. Prijavljenih škod smo imeli 48 za 304.494 K; v njihovo pokritje smo porabili, upoštevajoč dotično rezervo za škode, 272.303.— kron gotovine. Na to vsoto smo dobili od drugih družb, pri katerih smo bili rezavarovani, 108.623,31 K nazaj. — Za zavarovalne listine z določeno doseglostjo smo izpisali dotične nadomestne listine. Čisti dobiček znaša 100.567,65 kron.

Predlagamo, naj bi uporabili iz tega zneska 15.033,58 kron za kurzno rezervo, 80.000 K za izplačanje kupona št. 4. ter 5.543,07 K naj bi prenesli na nov račun.

Upravni svet.

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA VSE SLOVENSKE DEŽELE V TRSTU.

G. tovarišu V. Brusu!

Na odgovor tov. Brusa ne odgovarjam, ker je pre malo stvar. Da pa v prihodnje ne bo imel več prilike govoriti o namišljenih klerikalcih, izjavljam, da Slomškar nikdar nisem bil in tudi nikdar ne bom.

Na Colu, dne 9. maja 1910.

Štravs Karel, učitelj.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

St. 1520. Kranjsko. 1—1

Na štirirazredni dekliški ljudski šoli v Ribnici se razpisuje v stalno nameščenje eno učno mesto.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izprijevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tauradno predlože do 31. maja 1910. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 6. maja 1910.

St. 949. 1—1

V Črnomeljsem šolskem okraju se razpisujejo v stalno nameščenje naslednje učiteljske službe:

1. nadučiteljska služba na dvorazrednici v Strečkovecu;
2. služba učitelja-voditelja na enorazrednicah: Dobliče, Griblje, Črnejceve, Preloka in Radence;
3. po eno učno mesto na trirazrednicah: Dragatuš in Suhor.

Zadostno opremljene prošnje naj se službenim potom semkaj vlagajo do 26. maja 1910.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 26. aprila 1910.

St. 246. Štajersko. 1—1

Na enorazredni ljudski šoli pri Sv. Roku ob Sotli se bodstveno namestila služba učitelja-voditelja z dohodki po II. krajnem razredu in s prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto, ki morajo biti usposobljeni za pouk v obeh deželnih jezikih in za veronauk, naj vložijo svoje prošnje, z izprijevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita ter z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Roku ob Sotli, pošta Rogatec, do 10. junija 1910.

Pripomni se, da se je razširila šola v trirazrednico.

Okrajni šolski svet v Rogatecu, dne 3. maja 1910.

Nobena kapljica

ne koristi tako želodecu, kot požirek pristnega „FLORIAN-a“!

Človek!

52—16

Pomni treh besed:

želodca red!

Postavno varovano.

11—3

Premierl & Jančar

Ljubljana, Dunajska cesta št. 20.

Lastni izdelki oljnatih barv, lakov, fir-

... nežev in steklarskega kleja. ...

Velika zaloga kemičnih in rudniških barv.

Barv za umetnike. Vse potrebščine za slikarje in pleskarje. Točna postrežba, cene nizke.

Za obilna naročila se priporočava

... PREMIERL & JANČAR ...

trgovina oljnatih barv na drobno in debelo.